

Lavičky

SNÍMKY: Jan Vyškovský

Dobře navržená a správně umístěná lavička může být středem činnosti na chodníku, i když primárním účelem lavičky bylo poskytnout pohodlí a komfort osobám, které ji užívají. Mnohé lavičky chodci nepoužívají, protože jsou chladné, tvrdé, nepohodlné anebo špatně umístěné.

Bohužel v mnoha městech jsou lavičky zdrojem problémů. Některé, umístěné například v izolovaných místech ničí vandalové nebo jsou používány ke spaní. To souvisí s následujícími omyly. Jedním z nich je myslet si, že více je lépe. Příliš často se pořídí více laviček, než je skutečně zapotřebí. Další chybou bývá, že se lavičky často rozmístí v pravidelných intervalech podél ulice, místo toho, aby byly umístěny podle potřeby používání a zvážení, jak bude lavička fungovat ve spojení se sousedícím prostorem, s jinými prvky občanské vybavenosti podél ulice. Abychom se vyhnuli těmto obecným chybám, měli bychom si položit důležité výchozí otázky a také si na ně odpovědět.

Zajímavé odkazy

Project for Public Spaces, New York:
www.pps.org

Partnerství pro veřejná prostranství:
www.prostranstvi.cz

Projekt pro architekturu,
urbanismus a design:
www.archinet.cz

Je lavička potřeba?

Nejdůležitější rozhodnutí, které je potřeba učinit při výběru lavičky nebo jiného typu veřejného zařízení, je, zda prvek bude v místě nutný a zda se bude používat. To nutně vyžaduje, abychom se s lokalitou sobně seznámili a zjistili typy posezení, která v dané lokalitě existují, možnosti využití pozemku (např. obchody, kanceláře, osídlení) podél ulice i potenciální klientelu (např. zaměstnance kancelářů, nakupující), která bude pravděpodobně lavičky využívat. Místa, kde si lidé sedají (na schodech, římsy atp.), musí být také zaznamenána. Tento průzkum je důležitý pro rozhodování o místě, počtu a typu laviček, které zde chceme umístit.

Kam bychom měli sezení umístit?

Umístění laviček je třeba tam, kde jsou lidé, kde čekají na projížďky, taxi nebo autobusy, před obchodními domy a vchody do kancelářských budov, poblíž obchodů s potravinami a kdekoli, kde lidé mohou pozorovat jiné lidi. Špatnými místy jsou prostory, kde se máloco děje, jako před bankami, které zavírají brzy, budovami bez oken, zákoutí, která jsou skryta pohledu kolemjdoucích nebo jsou příliš daleko od jiných činností. Pokud je rozhodnutí o umístění konečné, můžete použít následující pravidla:

- Lavičky by měly být rozmístěny v dohledu aktivit, ale mimo dosah pohybu chodců. Měly by být nejméně 60 cm od chodníku, aby také chodci měli dost místa. (Ale zároveň nesmí být příliš daleko, jinak nebudou využívány.)

Výťah z Public Space Amenities: A Guide to their Design and Management of in Downtowns, Neighborhood Commercial Districts, and Parks (Průvodce po jejich designu a managementu v centrech, v susedstvá obchodních čtortí a parků), vydané Projects for Public Spaces, přeložila Eliška Westcott Vyškovská

- Lavičky by měly být rozmístěny spolu s dalšími prvky občanské vybavenosti, jako autobusovými zastávkami, kiosky, novinovými stánky, odpadními nádobami, telefony atd.
- Lavičky by neměly stát naproti sobě, pokud nejsou součástí her. Lidé se necítí pohodlně, pokud sedí přímo proti cizím lidem. Otočí se nebo budou sedět stranou, aby se vyhnuli kontaktu očí. Příležitostně mohou lavičky tvořit úhly 90 a 120 stupňů, což je dobré pro konverzaci i samotné sezení.
- Lavičky by všeobecně neměly být vyrovnány v řadách, protože potom je velmi obtížné pro skupinu popovídat si. (Tam, kde prochází hodně lidí nebo kde je vynikající výhled, lavičky mohou být vyrovnány.)
- Rozmístění laviček by také mělo lidem umožnit vybrat si posezení na slunci nebo ve stínu, v závětví apod. Největší výběr poskytuje použití přenosných židlí anebo lehkých laviček.
- Na místech přístupných vozíčkářům by lavičky měly mít mezi sebou více prostoru, aby se mezi a před ně vešly vozíčky, což umožní vozíčkářům hovořit s lidmi na lavičkách a nepřekážet kolemjdoucím. Lidé, kteří používají chodítka, také potřebují místo pro chodítka, když se posadí na lavičku.

Jaký design lavičky je ten správný?

Při navrhování lavičky hraje velkou roli pohodlí. Ale jak pohodlná má lavička být, záleží na používání. Například na nákupní ulici, kde se lidé krátce zastaví s balíčky, není pohodlí tak důležité jako v parku, kde lidé mohou strávit celé dopoledne. Starost o pohodlí musí být kombinována s dalšími úvahami. V některých místech mohou teenageri sedět na operákách laviček, proto by zde použité lavičky měly mít silné výztuhy, i když jsou méně pohodlné než bez nich. Designér musí mít vždy na mysli, že všechny faktory se musí při výběru a navrhování lavičky do určitého místa zvažovat současně.

Druhým faktorem je vzhled. Je důležité, aby se lavička hodila do svého prostředí. Lavička, která vypadá jako „prodloužení“ majetku, vedle kterého se nachází, dá ulici vlastnický výraz. To zvyšuje pravděpodobnost, že majitelé obchodů a podniků se budou starat o lavičku (a ulici), což bude mít pozitivní vliv na bezpečnost místa.

Snímky zleva:

Kašna na Washington Square v New Yorku, lidé si sednou na uše, co je horizontální...

Lavička v centru Chrudimi – zajímavý nápad, ale spíše na pionýrský tábor nebo náves

Lavička v centru Litomyšle (architekti Burian a Křivinka)

Následující pravidla pro navrhování nebo výběr laviček mají obecnější platnost:

Sedák

- Aby se člověk cítil pohodlně, měl by úhel mezi sedákem a opěradlem svírat 95 až 105 stupňů, sedák by měl mít odklon 2 až 10 stupňů od horizontální osy.
- Hloubka sedáku by měla být 30 až 46 cm pro lavičky s opěráky a 76 cm pro lavičky bez opěráků.
- Výška sedáku je všeobecně nejpohodlnější při 46 cm.
- Přední hrana by měla být spíše zakulacená než špičatá.
- Nejpohodlněji se sedí na dřevěném povrchu, který vydrží a nevodí teplo ani chlad.
- Malé výztuhy (5 cm) umístěné blízko k sobě, umožňující prohnutí jsou pohodlnější než větší výztuhy (20 cm). Ovšem v místech, kde je vysoké riziko vandalizmu, se používají velké výztuhy (např. 7,5 x 20 cm).
- Délka sedáku by měla poskytovat 60 cm na šířku každému člověku. Nicméně lidé se posadí k sobě blíž, pokud je oddělí područka.

Opěrák

- Opěráky, které se mírně naklání dozadu a jsou mírně prohnuté, jsou nejpohodlnější.
- Výška opěráku by měla být 50 cm, aby poskytovala oporu pro celá záda a ramena.
- Lavičky, které nemají opěráky, umožňují lidem sedět z obou stran současně.

Nohy

- Nohy by neměly vyčnívat mimo lavičku, jinak o ně lidé mohou zakopávat. Pokud se u lavičky použije velký masivní spoj – lub, na kopání pod lavičkou musí být minimálně 8 cm místa.

Područky

- Područky usnadňují starším lidem vstávání a lavičku rozdělují. Rozdělení lavičky na sekce použitím područek může poskytnout pocit soukromí a z druhé strany povzbudit lidi, aby přisedli blíž k sobě, tak se jich vejde na lavičku víc. Konec područky by měl končit zároveň se sedákem a měl by mít pevný oblý povrch na uchopení.

Jak lavičky udržovat?

Lavičky by měly být vyrobeny z trvanlivého materiálu, který odolá počasí i vandalizmu. Mohou být vyrobeny z betonu, dřeva, železa, oceli a sklolaminátu, ale nejpohodlnější a nejtrvanlivější je dřevo.

Použijeme-li dřevo, nejčastěji musíme vyměňovat výztuhy. Buď bychom je měli mít na skladě, nebo bychom měli vybrat takového výrobce, u něhož se dají rychle přiojednat. Natírání vzpěr a podpěr vyžaduje čas a peníze. Jak se nátěrům vyhnout? Na podpěry použít hliník nebo beton, ocelové podpěry před nátěrem galvanizovat, dřevěné podpěry spíše mořit než natírat.

Použití vzpěr stejné velikosti snižuje náklady na jejich výměnu. Dále můžeme ušetřit například také tím, že na jedné lavičce použijeme jen dvě odlišné vzpěry. Výměnu vzpěr můžeme zjednodušit snadnějším připojením k lavičce, musíme však volit kompromis mezi jednoduchostí a četností výměny. Instalace by neměla být drahá ani časově náročná a měla by umožnit experimentování s umístěním a aranžováním lavičky. Města většinou nemají odpovídající počet zaměstnanců, kteří by se o lavičky dobře starali, ty pak chátrají a zůstávají rozbité a mohou ovlivnit, jak lidé vnímají veřejné prostranství. Neexistuje lavička, která by nepodlehla vandalům. Nejlepší řešení není v typu použitých laviček, ale v pochopení, o jaký druh vandalizmu jde, v jakou dobu, kdo se na něm podílí. Pomocí speciálních programů je lépe vandalizmu předcházet

než likvidovat jeho následky na městském mobiliáři. Klíčem prevence vandalizmu ve středu města je umístit lavičky poblíž obchodů, kde majitelé zajistí část jejich použití a údržby.

Na promenádě podél řek obtékajících Manhattan je množství objektů k sedění

Lavička na náměstí v Moravské Třebové (architekti Burian a Křivinka)

Instalace na Federal Plaza v New Yorku je na pomezí městského mobiliáře a land artu

Na nádraží v Pardubicích je stále několik velice pohodlných laviček z původního zařízení, zřejmě od architekta Řepy

V New Yorku se nebojí konfrontovat městský mobiliár s kontroverzními tématy – sochy homosexuálů na náměstíčku ve West Village